

Viktig om brukermedvirkning

Eskil Skjeldal, red.

Kritiske perspektiver på brukermedvirkning

Oslo: Universitetsforlaget, 2021

180 s.

ISBN 978-82-15-04703-0

Michael 2021; 18: 392–3.

Jeg må innrømme at jeg ble litt i stuss over tittelen på denne boka. Er *Nasjonalt senter for erfaringskompetanse innen psykisk helse*, som står bak utgivelsen, i ferd med å undergrave sitt eget fundament? Etter å ha lest den, ligner det mindre på et benspenn, og mer et prosjekt i tråd med Elbert Hubbards (1856–1915) ord: «To avoid criticism say nothing, do nothing, be nothing». Med andre ord, å utsette seg for kritikk er nødvendig om du ønsker å ha innflytelse.

Boka er inndelt i fire deler med ti artikler skrevet av dyktige personer med ulik bakgrunn, og gir en breddeforståelse av ulike temaer knyttet til brukermedvirkning i psykisk helsevern: historie, epistemologi og vitenskapsteori (del 1), brukermedvirkning i forskning i en kunnskapspolitisk og kunnskaps-sosiologisk sammenheng (del 2), brukersattelser (del 3) og brukermedvirkning i den styrende diskurs

og i pakkeforløpene i psykisk helsevern (del 4). Avgrensningen opp mot psykisk helsevern er naturlig i denne sammenhengen, men kunne kanskje fremgått av tittelen, som lover litt mer enn den holder.

Personlig likte jeg den historiske opptakten med en gjennomgang av bakgrunnen for å innføre brukermedvirkning i helsetjenestene. Mange tenker på brukermedvirkning som et resultat av frigjøring og idealisme, et nødvendig steg på veien: Endelig får de som ofte ikke høres og endog behandles med tvang, mulighet til å medvirke til nyttige og mer humane

tjenester. Ved nærlesing er det slående hvor politisert dette temaet er. Brukermedvirkning er tett knyttet til utviklingen av både velferdsstaten og New Public Management. Boka gir et godt bilde av kompleksiteten som ligger bak utviklingen, og hvordan dette bidrar til uklare rammer for medvirkningen.

Dette er også noe av bakgrunnen for dilemmaene vi presenteres for: Når er man erfaringskompetent, og hvem skal avgjøre det? Kan kunnskapen utfordres på samme måte som annen kunnskap? Hvordan profesjonaliserer man en brukerstemme, og hvordan skal den avlønnes? Et annet viktig tema er brukermedvirkning i forskning: Hvem skal med og hva bør kreves? Blir forskningen bedre? Anerkjenner forskere og brukermedvirkere hverandres forskjellighet?

Det er heller ikke ukomplisert når velferdsstaten stimulerer brukere til å fastholde fokuset på brukerrollen, som er det motsatte av hva klinikere vanligvis anbefaler. Er det utelukkende et gode å profesjonalisere egen sykdomshistorie? Hvordan tar vi vare på våre brukerkonsulenter som overlates til et system preget av produksjonskrav og stramme rammer, der rom for nytenkning og engasjement lett forsvinner?

Brukermedvirkning er for mange personlig, og det gjør det vanskelig å kritisere. Vi må likevel utfordres til å diskutere disse problemstillingene. Alle fagfelt utvikles gjennom kritiske spørsmål, det er en del av et fags eksistensberettigelse. Dette er også en av grunnene til at jeg bejubler denne boka, den er nødvendig nettopp for å styrke brukermedvirkningens legitimitet. Men jeg savner likevel et mer konstruktivt perspektiv. En konstruktiv kritikk søker også å komme med forslag til forbedringer. Dette er noe svakt vektlagt i boka. Jeg ville for eksempel ønske å høre stemmen til en brukerkonsulent med gode erfaringer. Hvilke refleksjoner ville denne personen hatt om muligheter og utfordringer? Jeg oppfordrer alle som er opp tatt av brukermedvirkning, helsetjenester og forskning til å lese boka. Den er et verdifullt innlegg i en viktig debatt.

Kristin Lie Romm
k.l.romm@medisin.uio.no

Kristin Lie Romm er spesialist i psykiatri, førsteamanuensis ved Universitetet i Oslo og seksjonsleder for regional kompetansetjeneste for tidlig intervensjon ved psykose.